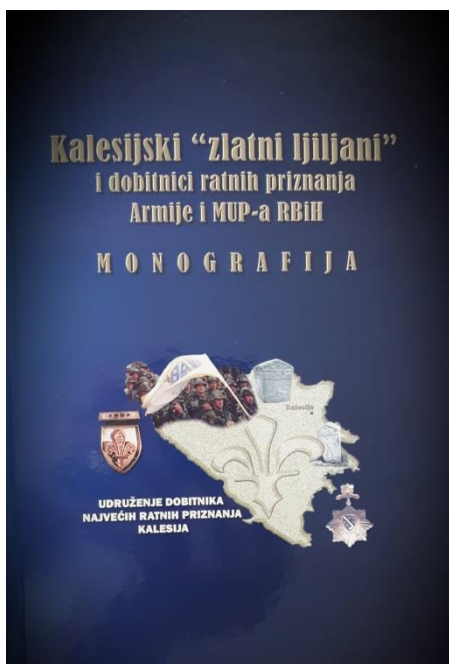

Samir HALILOVIĆ, prof.,
OŠ. „Memići“ Kalesija

**KALESIJSKI „ZLATNI LJILJANI“ I DOBITNICI RATNIH
PRIZANJA ARMIJE I MUP-a REPUBLIKE BOSNE I
HERCEGOVINE- MONOGRAFIJA, DŽEVAD TOSUNBEGOVIĆ
(PRIKAZ)**

Monografija o kalesijskim „zlatnim ljiljanima“ i dobitnicima ratnih priznanja Armije i MUP-a Republike Bosne i Hercegovine predstavlja rezultat rada autora i odbora za izdavanje monografije, sa ciljem, da se napiše sveobuhvatan rad, iz kojeg čitalac može saznati najvažnije podatke o kalesijskim dobitnicima ratnih priznanja. Monografija je pokušaj, kako ističe autor, da se u nekoj mjeri odužimo nagrađenim i nenagrađenim, znanim i neznanim herojima odbrane Kalesije i Bosne i Hercegovine, posebno onima koji su u odbrani od agresije, dali svoje živote i dijelove tijela. Sadržaj monografije je koncipiran u četiri poglavlja. U

predgovoru, autor nas podsjeća i govori da je svako vrijeme imalo svoje heroje, posebno u ratnim vremenima i da su Bošnjaci veoma često morali, oružjem, da se suprotstavljaju neprijateljima radi odbrane domovine i njenih naroda. Isto tako naglašava patriotizam stanovnika Bosne i kao primjer patriotizma, navodi imena nekoliko Bošnjaka, koji su se svojim podvizima, u tim borbama, posebno istakli. Autor smjelo kazuje da je u prošlosti, od tadašnjih režima, bilo zabranjeno svako pominjanje tih heroja. Međutim, bošnjački narod nalazio je

načina da ih, u određenoj mjeri, sačuva u kolektivnom pamćenju, pjesmama ili usmenom predanju. Sa uspostavljanjem nezavisnosti, početkom 1992. godine, Bosna i Hercegovina ponovo se našla na udaru velikosrpske agresije, a bošnjački narod bio izložen nestanku. Međutim, Bošnjaci su, tada, prvi put u svojoj historiji, izgradili svoju oružanu formaciju, Armiju Republike Bosne i Hercegovine, koja je zajedno sa jedinicama Ministarstva unutrašnjih poslova, uspjela sačuvati državu i odbraniti narod od nestanka. Nakon agresije, bošnjački narod je svojim istaknutim borcima i herojima odao priznanje za neizmjerni doprinos u odbrambeno-oslobodilačkoj borbi domovine. Monografija, upravo, govori o ljudima koji su se na području opštine Kalesije i šire posebno istakli u odbrani domovine i koji su proglašeni nosiocima ratnih priznanja. Ona je izraz zahvalnosti njihovim najmilijima i pokušaj da se njihova imena otrgnu od zaborava, a posebno njihova djela, koja su zaslužna za naš opstanak i mir koji danas imamo.

U prvom poglavlju, autor daje kratak pregled prošlosti Kalesije s posebnim osvrtom na borbu Bošnjaka za svoj opstanak. Pregled prošlosti obuhvata razdoblje od prvih tragova života na području Kalesije, od prethistorije, kroz sve kasnije historijske periode. U srednjovjekovnom periodu autor opisuje administrativno uređenje, nastanak imena Kalesija i druge specifičnosti. U osmanskom periodu, pored administrativnog uređenja, autor govori o islamizaciji, etničkim prilikama, doseljavanju brojnih povratnika Bošnjaka iz Mađarske, zatim progonu i zločinima nad muslimanskim stanovništvom iz prekodrinskih nahija. Bošnjaci su često, u sastavu Osmanskog carstva, učestvovali u ratovima van Bosne, a posebno u borbama za odbranu Bosne i njenih granica, te naglašava borbe oko odbrane Zvornika 1717. godine, koje su završile pobjedom branilaca i velikim gubicima Austrijanaca, zatim govori o austrijskom napadu na Bosnu 1737. godine, bitki na području Gornje Spreče, kada je zarobljen austrijski general i više oficira, te porazu Austrijanaca kod Banja Luke. U vrijeme austrougarske uprave, autor opisuje događaje i neslaganje Bošnjaka sa odlukama Berlinskog kongresa, pružanje herojskog otpora neprijatelju, borbama na području sjeveroistočne Bosne, zatim, administrativno-teritorijalno uređenje zemlje, Zvorničkog okružja i područja Gornje Spreče. Tokom Prvog svjetskog rata, autor opisuje mobilizacije u austrougarsku vojsku, učešće Bošnjaka s područja sjeveroistočne Bosne skoro na svim frontovima, od talijanskog na Soči i Pijavi, preko drinskog do Karpata i Rusije. Nakon raspada Austro-Ugarske monarhije, autor govori o unitarističko-centralističkom uređenju novoformirane zajedničke južnoslavenske države, sistematskom rušenju državnih institucija Bosne i Hercegovine i osporavanju historijskog kontinuiteta. Također, govori o administrativnom uređenju

područja i formiranju opština Papraća, Vukovije i Spreča sa sjedištem u Kalesiji i njenom razvoju kao sjedištem Sprečanske opštine. Dalje, autor opisuje aprilski rat 1941. godine i ulazak kalesijskog područja u sastav Velike župe Usora i Soli, u okviru tada proglašene Nezavisne države Hrvatske, zatim životu i represijama pod novim režimom, ustancima na području Gornje Spreče, partizanskim grupama u Gornjoj Spreči, napadima na bošnjačko stanovništvo, ubistvima, pljačkama i protjerivanjima, kao i zatočavanju muslimanskog stanovništva Šehera i okolnih sela. Opisuje domobranske jedinice, djelovanje Hadžiefendićeve legije, Zeleni kadar, 16. muslimansku brigadu i druge jedinice. Isto tako govori o jačanju partizanskih snaga i napadima četnika i partizana na muslimanska sela Prnjavor, Kalesiju i druga mjesta, te problematici u vezi učešća Bošnjaka u partizanskom pokretu i komunističkoj vlasti, koja sve manje priznaje nacionalnu posebnost Bošnjaka. Nakon Drugog svjetskog rata, autor govori o novoj administrativnoj reorganizaciji Bosne i Hercegovine, formiranju opštine Kalesija 1958. godine i političkom, privrednom, društvenom i kulturnom razvoju opštine do agresije na Bosnu i Hercegovinu

U drugom poglavlju pod naslovom Agresija na Bosnu i Hercegovinu 1992-1995., autor opisuje prilike na kalesijskom području pred agresiju, zatim razmještanje jedinica „Jugoslovenske narodne armije“ i rezervista na području Osmaka, formiranje „srpske“ vojske na čelu sa ekstremistima Srpske demokratske stranke. Posebno naglašava teroristički čin ubistva dvojice kalesijskih policajaca od strane srpskih ekstremista. Dalje opisuje pripreme za otpor agresiji kroz formiranje opštinskog štaba Patriotske lige, rejonskih štabova i prvih jedinica Patriotske lige Kalesija, zatim učešće kalesijskih specijalnih jedinica Patriotske lige u odbrani Kula Grada i okoline Zvornika, ulogu Ratnog predsjedništva opštine Kalesija, te boravku čelnih ljudi Patriotske lige Sjeveroistočne Bosne u Kalesiji s ciljem organizovanja otpora. U istom poglavlju, autor u podnaslovu „odbrana od agresije“ opisuje prve događaje, napad na patrolu policije Stanice javne bezbjednosti Kalesija, 12. marta 1992. godine i prva granatiranja kalesijskih naselja. U napadu na Kalesiju, pored lokalnih jedinica SDS-a, učestvovala su druge brojne jedinice iz susjednih oblasti i Srbije. Dalje govori o agresorskim napadima, višednevnim borbama, obostranim ljudskim gubicima i okupaciji Kalesije 11. maja 1992. godine, zatim organizovanom progonu i odvođenju u logore bošnjačkog stanovništva iz okupiranih naselja jugoistočnog dijela opštine. Autor opisuje aktivnosti na konsolidaciji kalesijskih jedinica i uspostavljanju linija odbrane, gdje naglašava presudnu bitku na Bijeljevcu, 17. maja 1992. godine, koja je sprečila dalje napredovanje agresora prema Tuzli i aerodromu Dubrave. Pominje i značaj jedinica koje su učestvovala u odbrani Bijeljevca i odbrambenim aktivnostima

na sjeverozapadnom dijelu opštine. Autor opisuje okupaciju istočnih dijelova opštine i počinjene zločine nad civilnim stanovništvom. Dalje, govori o oslobodilačkim aktivnostima kalesijskih jedinica na oslobađanju Prnjavora, Kalesije i drugih naselja, kao i spajanju sa slobodnim teritorijama Zvornika i Teočaka, koji su do tada bili u agresorskom okruženju. Opisana su i privremena oslobađanja naselja, istočno od rijeke Bukovice, južno od rijeke Spreče, sjevernom dijelu kalesijskog ratišta i uspjesima svih kalesijskih jedinica do uspostave mira potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma, 1995. godine. U okviru ovog poglavlja opisane su kalesijske ratne jedinice i njihovo učešće u odbrani od agresije. Od mjeseca aprila 1992. godine objedinjavanjem manjih formacija dolazi do formiranja bataljona i Kalesijskog odreda, pa 205. brdske brigade Kalesija, zatim Samostalnog diverzantskog bataljona „Crni vukov“ i na kraju 241. sprečanske muslimanske brigade, čijim se najvećim uspjehom smatra se oslobađanje kote Lisača, jedne od najvažnijih kota na Majevidi u periodu od 8. do 25. novembra 1994. godine. Kalesijski borci i kalesijske ratne jedinice, tokom odbrambeno-oslobodilačkog rata, dali su veliki doprinos odbrani Bosne i Hercegovine. Ratovali su na skoro svim ratištima, od Teočaka do Brčkog, Maglaja, Sarajeva i Sanskog Mosta.

U trećem poglavlju pod nazivom „Kalesijski dobitnici ratnih priznanja“ autor opisuje Uredbe i Odluke na osnovu kojih se dodjeljuju ratna priznanja Armije i MUP-a Republike Bosne i Hercegovine, te ističe da su Uredbom Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, 14. aprila 1994. godine, jednoglasno prihvaćena odlikovanja prvog ranga za pripadnike Armije Republike Bosne i Hercegovine. Najveće priznanje je Orden heroja oslobodilačkog rata koji je dodijeljen za devet heroja oslobodilačkog rata. Dodjeljivana su i ratna priznanja drugog ranga, od kojih je najpoznatije ratno priznanje Srebreni štit, zatim priznanja prvog ranga za pripadnike MUP-a su Zlatna policijska značka i Policijska medalja za hrabrost, a Srebrena policijska zvijezda kao priznanje drugog ranga. Kada je riječ o kalesijskim ratnim jedinicama, iz 205. brdske brigade ratno priznanje - Značku „Zlatni ljiljan“ dobili su: Senad Požegić, Dževad Džafić, Salih Zulić, Dževad Jahić, Ibro Huremović, Juso Halilović, Avdo Joldić, Mehmedalija Kaletović, Asim Brđanović, Mehmed Hadžić, Abdulah Kulović, Mustafa Mulaomerović, Ferid Poljaković, Midhat Jahić, Enver Kurtić, Ševal Selimović, Besim Alić i Senad Šmigalović. Tu su uvršteni i pripadnici jedinica iz sastava Opštinskog štaba TO Kalesija koji su posthumno odlikovani priznanjima, a poginuli su prije formiranja brigade. Ratno priznanje Srebreni štit dobila su 3 pripadnika 205. brdske brigade: Mirsad Gutić, Muhamed Avdić i Sakib Rožnjaković. Iz 241. sprečanske muslimanske lahke brigade ratno priznanje „Zlatni ljiljan“ dobili su: Mirzet Humić, Zijad Sakić, Ševal

Jukanović, Elvir Kopic, Šefik Selimović i Ismet Gutić, a ratno priznanje Srebreni štit dobio je Fahrudin Mešanović. Ratno priznanje „Zlatni ljiljan“ dobili su i pripadnici jedinice SDB „Crni vukovi“: Razija Merić, Emir Majdančić i Zikret Mehmedović, Srebreni štit Hasan Brđanović i Himzo Mustafić. Ratno priznanje „Zlatni ljiljan“ dobila su i tri kalesijska borca kao pripadnici jedinice „Crnih labudova“: Suad Spahić, Hariz Vokić i Alija Mešanović. Od boraca iz Kalesije koji su ratovali u živiničkim jedinicama, najveće ratno priznanje dobili su Almir Omerbegović (kao pripadnik Odreda „Živiničke ose“) i Ramo Vokić (kao pripadnik 216. lahke brigade Živinice). Osim njih najveće ratno priznanje dobio je i Fikret Andelić, koji je poginuo kao pripadnik 210. viteške brigade Živinice. Zlatnu policijsku značku kao najveće policijsko ratno priznanje, dobila su posthumno 4 pripadnika kalesijskog MUP-a: Sead Bukvarević, Zijad Živčić, Salih Jukanović i Enes Omerbegović. Policijsku značku dobio je i Hazim Rančić kao pripadnik CSB Tuzla. Srebrenu policijsku zvijezdu dobila su dva pripadnika MUP-a sa kalesijskog područja: Asim Alić i Enver Jukanović. Osim navedenih priznanja, značajan broj kalesijskih boraca dobio je i druga priznanja od komandi: pištolj sa posvetom, sat sa posvetom, pohvale, plakete, zahvalnice i druga priznanja. Kalesijskim borcima, za njihov doprinos u odbrani Kalesije i Bosne i Hercegovine, dodjeljivana su priznanja i nagrade od strane Ratnog predsjedništva opštine, Opštinskog vijeća i Načelnika opštine Kalesija, kao što su: Nagrada oslobođenja, Opštinska plaketa i „Plaketa sa zlatnim ljiljanima“. U istom poglavlju, predstavljene su biografije kalesijskih dobitnika ratnih priznanja: Značke „Zlatni ljiljan“, Zlatne policijske značke i Srebrenog štita, sa naglaskom na ratne podvige, doprinos u odbrani domovine i ratna unaprijeđenja. Opisana je i biografija Mehdina Senada Hodžića, heroja oslobodilačkog rata, koji je porijeklom sa kalesijskog područja. Pojedine biografije dobitnika ratnih priznanja, obogaćene su literarnim radovima učenika kalesijskih škola. Autor u mnografiji govori o podvizima kalesijskih zlatnih ljiljana i ostalih kalesijskih boraca, koji su opjevani u mnogim pjesmama. Najviše pjesama je nastalo o poginulim borcima, živim herojima i njihovim podvizima. O kalesijskim Zlatnim ljiljanima i njihovim jedinicama pjevali su: Kalesijski zvuci, Međaški sevdah, Hazim Malić sa svojom grupom i druge izvorne grupe, zatim grupa Zil-Zal, pa Senad Milkunić, Samira Mešanović, Safet Bećirović, Maid Halilović i drugi.

U četvrtom, zadnjem, poglavlju autor je predstavio Udruženja dobitnika najvećih ratnih priznanja općine Kalesija. Pored okupljanja dobitnika ratnih priznanja u Udruženje, cilj Udruženja je rješavanje statusnih pitanja dobitnika. Pored toga, autor opisuje rukovodstvo, način finansiranja, značajnije aktivnosti i realizovane projekte, od osnivanja Udruženja 1998. godine do 2017. godine,

kao i doprinos Udruženja u radu Saveza dobitnika najvećih ratnih priznanja Tuzlanskog kantona. Posebno je istaknut rad Udruženja na izgradnji šest spomen-obilježja poginulim dobitnicima ratnih priznanja, kao i dva spomen-obilježja poginulim dobitnicima ratnih priznanja, u saradnji sa Udruženjem boraca Patriotske lige Kalesija i općinom Kalesija. Udruženje aktivno učestvuje u organizovanju i tradicionalnim susretima dobitnika ratnih priznanja na nivou Tuzlanskog kantona i Federacije Bosne i Hercegovine. Kao kruna rada Udruženja, navodi se izdavanje ove monografije.

Na kraju je vrijedno istaći, da je i stil pisanja monografije u određenoj mjeri ambivalentan, vjerovatno zahvaljujući tome što tekst ima više autora. U strukturi knjige, jasno se vidi da redakcija slijedi uzuse monografije koja je naučno-dokumentarnog karaktera, jer predstavlja vrijedno svjedočanstvo o agresiji na ovim prostorima i Bosnu i Hercegovinu, kao i odbrambeno-oslobodilačkom ratu. U nekim poglavljima, stil pisanja je dokumentarno odmjeren, a u drugima prožet emocijom i velikim poštovanjem. Zapravo, takav stil pisanja, između ostalog, doprinosi da monografija o kalesijskim „zlatnim ljiljanima“ i dobitnicima ratnih priznanja Armije i MUP-a Republike Bosne i Hercegovine je pohvalno vrijedan projekat i poduhvat ljudi koji, evidentno, znaju da bez pamćenja i vrednovanja događaja iz prošlosti, nema svijetle budućnosti.

Ova monografija će, sigurno, i kada nas više ne bude, živjeti u rukama naših budućih generacija Bošnjaka i čitalaca. Jer i knjige imaju dušu, a nadasve, ova monografija.